

Максим Курочкін

ТОЛІК МОЛОЧАР

Дійові особи:

Толік – майстер на всі руки, особливо на словах. Вірить у те, про що щойно прочитав. Але говорить, що не вірить нікому та ні у що.

Жах, вона ж Валентина – любима донька Толіка. Розбиває серце батька два рази на день. Красива як коза, співає як чорт (за визначенням самого Толіка).

Оповідач, він ж **Мишко** – навіки абітурієнт. Не дуже розумний, але спостережливий та зацікавлений у стосунках.

Сестра, вона ж **Марійка** – сестра Мишка. Незіпсована дитина.

Лесик – батько Мишка, повний фантаст у всіх питаннях, що не стосуються його наукової тематики.

Паніка – мати Мишка – пружина сім'ї.

Голда – жінка Тев'є. Непоказна, але варта цілого рою жінок.

Бабуся – видіння Мишка

Військовий

Всі інші

PER ASPERA AD BOYARKA

Оповідач. Всі тікали, а ми рухались їм назустріч. Щоправда, рухались ми не на фронт, а лише на дачу. Це був травень тисяча дев'ятсот вісімдесят шостого. Тиждень тому вибухнув Чорнобиль.

Паніка. Соскіни дітей відправили до родичів у Казахстан. Безкровні у повному складі поїхали до своїх. Малішевські навіть бабусю вивезли.

Лесик. Це вже в людей істерика.

Паніка. Лесик, не ліхач.

Лесик. Я в межах правил.

Паніка. Не ліхач, кажу.

Оповідач. За рік до того батько придбав ВАЗ 2106 кольору головного корпусу Київського Державного університету імені Тараса Шевченка. Паніка, тобто моя мама, не оцінила вибір.

Паніка. Не було чогось менш пролетарського? Аж кров із очей!

Лесик. Май повагу! Червоний корпус моя alma mater!

Паніка. Просто тобі байдуже. Ти все одно не бачиш, як це виглядає.

Лесик. Не перебільшуй.

Оповідач. Якщо мама і перебільшує, то не сильно. Ніхто не знає що бачить Лесик крізь свої товстезні окуляри і чи взагалі бачить бодай щось? Якось сестра спитала: «як ти познайомився з мамою?»

Лесик. Навпомацки, доню.

Оповідач. Отак навпомацки ми їхали у Боярку. І не питайте, як мій тато здав на права. Це тема для окремої п'єси.

Паніка. Лесик! Автобус! Лесик! Лесик! Лесик! Лесик!

Оповідач. Тато загальмував вчасно. Але за три кілометри ми заглухли.

Паніка. Ми заглухли?

Лесик. Але ж більшу частину дороги проїхали!

Паніка. Я краще буду мовчати.

Оповідач. Паніка вирішила мовчати і мовчала, поки ми з Лесиком намагалися зрушити нашого червоного коня з місця.

Сестра. Тоді можна ще одне дитяче питання: бензин є?

Лесик. Продавали мені з бензином. Я спеціально питав.

Сестра (до Оповідача). Поясни людям, що наш тато не придурок.

Оповідач. Лесик не придурок. Але він так звук придурюватись, що це вже стало його сутністю. А не придурюватись йому не можна. Мій тато майже сліпий, абсолютно безпартійний та вивчає український фольклор. Якщо його виженуть з роботи, він піде на спеціалізовану фабрику Українського Товариства Сліпих збирати розетки та одяжні щітки. Тому в Інституті в нього репутація душі компанії. З нами він може бути собою - різним.

Лесик. Нам потрібна допомога.

Оповідач. У цю мить з'явився він, наш герой.

Толік. Якби білили хати молоком...

Сестра. Наш спаситель їхав підводою на стертих до блиску колесах від Запорожця.

Оповідач. На підводі стояв саодинокий алюмінієвий бідон для молока.

Толік. Якби білили хати молоком...

Оповідач. Кінь, запряжений до підводи, був виснаженою сумною кобилою.

Толік. Якби білили хати молоком

Я став би паном, найняв тарантас

А, може, і моторний екіпаж.

Оцю коняку, що кульгає славно

І славно віз без дрюку не везе

Віддав би в ту артіль де мертві шкапи,

Смарагдову травицю не скубуть.

Бо що трава, коли вівса по груди...

Бо що овес, коли у божій стайні

Дадуть зерна, люцерни, полевиці,

Хрустких морквин з бездонного відра...

Та більш не вірю у такі артілі

Бог може є, а мо його нема

І молоком хати білить не можна.

Та вже хати у нас ніхто не білить,

Та вже й нема у Боярці хатів.

Сестра. Що це було?

Паніка. Абсурд.

Лесик. Шановний, давайте одразу домовимось... Ніякого абсурду. Не люблю.

ГРАНД ДУЛЯ

Толік. Як із дачниками домовлятися, ви мерзенна людська порода... Ще взимку умовився возити молоко і ряжанку у чотирнадцять господарств, якщо рахувати й ті собачі будки, що забронювали філологи. Я вклався у корми як ніколи... І що я маю? Замість дачного сезону – подвійну дулю. Так би мовити, Гранд-дулю! Це отак робиться. *(Показує.)* Накрився сезон!

Лесик. Ви пов'язуєте це з Чорнобилем?

Толік. Ви з самого Києва їхали, щоб таке спитати? Звісно, пов'язую.

Лесик. Люди піддаються паніці. Якщо не піддаватись...

Оповідач. Толік махнув рукою на Лесика, підійшов до Паніки, що вперто продовжувала сидіти на задньому сидінні.

Толік. Шановна, як вам живеться за таким мудрим чоловіком?

Паніка. Самі бачите.

Оповідач. Толік оцінив майно, що громадилося в салоні і на даху машини.

Толік. Бачу. Вирішили відпочити у мальовничому куточку Київщини? Навіть розкладного стільчика придбали?

Паніка. Це мені сестра з Риги привезла. Десять років лежав, нарешті знадобився.

Толік. Гарна річ. Це ж можна і на рибалку, і просто в городі посидіти.

Паніка. Мене підкупило, що він смугастий. Це як у... Болгарії.

Толік. Бачу, ви бачили світ. І як вам наша Боярка на фоні закордоння?

Паніка. Не губиться!

Толік. Це ви мої думки прочитали. Якщо десь у світі є ще одна Боярка, так наша точно краща за неї. Які тут люди живуть! Коли живуть.

Паніка. Для мене головне природа.

Толік. Щось я вас раніше не бачив.

Паніка. Ми вперше. Лесик отримав експедиційні, ми вирішили зняти дачу на все літо. Домовлялися ще у вересні, бо восени дешевше. Але все рівно дорого. Ми так довго про це мріяли. Втекти з задушливого Києва. Тут же у вас і озера унікальні, і сосни, і вузькоколіяка знаменита. А головне – повітря.

Толік. Ви вмієте обирати час, щоб подихати.

Паніка. Не кажіть. Це така трагедія. Ми п'ємо йод, в мого сина, на щастя, є набір «Юний Хімік». Там була ціла колба.

Толік. Ми з вами порозуміємось. Люблю людей, які вміють жити.

Паніка. Ви нам допоможете? Дві години зупиняємо машини – ніхто не зупиняється.

Толік. Ви добре розгледіли мої кінські сили?

Паніка. Ми самі підемо пішки, будемо підштовхувати.

Толік. Не скажу поганого про мою конячку, але все це може її неприємно вразити.

Паніка. Я заплачу вам. Тільки не кажіть Лесику.

Толік. Разовий підробіток то моя стихія. Але я вже це переріс. Нові часи вимагають нових рішень.

Паніка. То ми з вами домовимось?

Толік. Не знаю, але зараз почнемо домовлятися.

УМОВИ ПОРЯТУНКУ ТА ОДНА СУМНІВНА ПІСЕНЬКА

Оповідач. Конячина все ж таки дотягла машину до дачі. Вранці мама оголосила умови нашого порятунку.

Паніка. Доведеться пити його молоко. Це мені не дуже подобається. Хто знає, що зараз в тому молоці. Мабуть, вся таблиця Менделєєва.

Лесик. Паніко, радість моя, ти себе накручуєш.

Оповідач. Паніка була готова вибухнути. Але втрималась.

Лесик. Як його звати?

Паніка. Це нікому не відомо. Я його три рази питала прямо. Мовчить, як партизан. Як хочете, так і називайте, каже. Мені, каже, байдуже.

Сестра. Знаєте, кого він мені нагадує...

Оповідач. Сестра не встигла закінчити думку. Саме в цю мить ми почули пісеньку, яку співав вже знайомий голос. Співав, будемо чесними, московською мовою.

Толік. Отложился стронций на моих костях
От молекул йода организм зачах.
Знать ко мне не ходят Мани и Рахилии
Потому что знают о моём бессилии.

Оповідач. Толік зайшов у хвіртку. В руках у нього була трилітрова банка з чимось білим.

Толік. Доброго ранку! Я приніс вам молочко.

ДОВГІ ПЕРМОВИНИ

Оповідач. За годину Лесик втомився, пішов спати на горище. А Паніка з Толіком продовжили дискусію.

Паніка. Не ображайтеся, добродію, ми не будемо купувати ваше молоко.

Толік. Я підозрював, що мене ошукають.

Паніка. Ми срані інтелігенти, а не ошуканці.

Толік. Подивіться на ситуацію моїми очима... Їду на своїй конячині по справах... Бачу дачників-початківців, які заглухли і волають про допомогу.

Сестра. Ми не волали.

Толік. Це був беззвучний крик. Ваш смугастий розкладний стільчик на багажнику – висока нота відчаю, на межі ультразвуку... Це не кожен почує. І я, стара людина, не промчав повз...

Сестра. Прям не промчав...

Толік. Не промчав, так! А рукою бідного самарянина надав допомогу нужденним.

Сестра. Доброго самарянина.

Толік. Бідного, рибонько... Якби я був добрим, я плюнув би вам у вічі, прокляв і поїхав геть. Але я бідний, тому змушений вести перемовини.

Паніка. Лесик зараз спить, можемо говорити відверто – я заплатила вам гроші.

Лесик (з горища). Я не сплю. Тобто, спав, поки ти не сказала про гроші.

Толік. Спить собі далі. Грошима це назвати важко.

Лесик. Справа принципу. Я не плачу грошима за добро.

Паніка. Спи!

Запанувала тиша.

Толік. Відчуваю, я у вас тут надовго.

Сестра. То сідайте. От як раз і стільчик у пригоді стане.

Толік. Бачу, всі ви тут із Києва приїхали.

Сестра. Ми свого Києва не соромимось. А ви про нього, наче це щось нехороше.

Толік. Хитрі ви, вся ваша родина. Як же я на такому стільчику вам нерви псуватиму? Ви б мені ще гамак запропонували.

Паніка. Гамаку в нас немає, тільки мріємо. Моя сестра...

Толік. Гамак це щось зручне, стільчик теж. Людина сіла і сидить, лягла і лежить. Можна повз ходить без рани в серці. А це, вважай, немає людини... Так не годиться... Мені треба якусь табуретку розхитану. Щоб я

своєю старечою дупою сів на краечок... *(Знаходить якийсь старий ящик з-під забитих курей, вмощується на ньому.)* Отак. І сидів би, і сидів би... І сидітиму... А ви собі порайтесь.

Паніка. Тобто?

Толік. Я посиджу... Хитатимусь. Скорботно. Мовчатиму.

Паніка. Я так довго не витримаю.

Оповідач. Паніка недооцінила власну нервову систему. За три години Толік зголоднів. Але ще більше – втомився мовчати.

Толік. Щось ви запізно обідаєте.

Паніка. В Лесика режим. За годину п'ятнадцять хвилин – запрошуємо до столу.

Толік. Лесик у вас як якийсь божество...

Паніка. Золотий хлопчик.

Толік. А це він недобачає останнім часом, чи завжди так?

Паніка. Завжди, але коли нервує - особливо.

Толік. Он як...

Паніка. Хочете, я вам бутербродика зроблю? Пожувать, поки обід готується.

Толік. Та ні, дочекаюсь...

Паніка. Та давайте.

Толік. Та давайте.

Толік з'їв бутерброд і вирішив трохи розім'ятися. Ходить по подвір'ю. Придивляється до котлеток, які смажаться, до відер, які тягають від найближчої колонки Оповідач із Сестрою.

Толік. А чого ви саме цю дачу винайняли?

Паніка. Бо дешева.

Толік. Та я вам за ці ж гроші з водопроводом знайду. Навіть з баком – воду підігрівати.

Паніка. Ми вже за цю заплатили.

Толік. Краще б ви зі мною порадились.

Паніка. Ми вчора ще знайомі не були.

Толік. Це вам урок на все життя.

Оповідач. Паніка не до кінця зрозуміла, що мав на увазі Толік. Але перепитувати не стала. За годину і 14 хвилин на літній кухні з'явився Лесик і сів до столу.

Лесик. Це не моя ложка.

Паніка. Вибач, це діти поклали. Ось твоя. Смачного.

Всі, крім Толіка. Смачного.

Всі зосереджено їдять весняний борщик із куркою.

Лесик. То чим закінчилися переговори?

Толік. Закохався у вашу дружину. Борщ вона варити не вміє. Але сім'ю боронить як дика гуска.

Паніка. Просто не люблю ультиматумів.

Толік. Ви перша почали. «Не будемо купувати ваше молоко». Вчора інше обіцяла...

Паніка. Не спала всю ніч. Гадаєте, легко прийняти правильне рішення, коли маєш совість?

Толік. Давайте я вам допоможу. Розкажу одну свою фантазію.

Паніка. Тільки нічого такого. Тут діти.

Сестра. Мам! Ми вже дорослі.

Толік. У майбутньому...

Лесик. Вже нецікаво. Треба жити тут і зараз.

Оповідач. А мені цікаво.

Толік. У майбутньому теж будуть багаті люди. Не такі багаті, як ото ми з вами: маємо борщик з нещасною куркою, часничок, котлетки і... все. А зовсім багаті... Такі як ото наш завідувач промбазою, Звериздрицький Микола. Чули про такого?

Паніка. Ні.

Толік. Вже не курка у борщі, а хтозна-яка райська птиця у борщі, а зверху ще й ложка ікри.

Паніка. Я більше зі сметаною люблю...

Толік. Прокидається вранці такий Звериздрицький і відчуває, що життя проходить повз. Тобто, як у книжках про багатих людей пишуть: все є, а чогось немає. Меблі югославські, джинси болгарські, дача двоповерхова,

обшита вагонкою... А щастя немає. Тоді сідає він у свою кремову Волгу та їде на аеродром, платить гроші в касі. Там його саджають у літачок спеціальний, з обладнанням відповідним. І піднімають метрів на три тисячі, максимум на чотири. Далі поясню, чому не вище... А як підняли, починає літачок над летовищем круги накручувати, поки хірурги...

Сестра. Хірурги?

Толік. Так, хірурги. Поки хірурги роздягають нашого Миколу, дезинфікують і знімають з нього шкіру, як рукавичку.

Паніка. Він же помре.

Сестра. Це ж майбутнє, мамо!

Паніка. Точно!

Лесик. Продовжуйте.

Толік. Далі, зрозуміло, скидають цього багатого Миколу з літачка. І летить він до землі без шкіри і кричить.

Паніка. Щось конкретне кричить, чи просто кричить?

Толік. Кричить що завгодно, це не принципово. А біля самої землі його вже інший літачок підхоплює сіткою спеціальною, м'якенькою, щоб не зашкодити. І вже інша бригада хірургів йому нову шкіру пришиває, чи з балончика набризкує поки літачок сідає. Виходить Микола з літачка, іде летовищем у новій шкірі. А ще ж ранок. Сонечко низенько, пташки співають, травичка росяниста, туман тільки тане. І відчуває Микола Іванович, що тепер в нього все є, навіть щастя.

Оповідач. Круто.

Сестра. А чому саме на три кілометри, не на п'ять, не на шість?

Толік. Бо то вже серйозна висота: буде холодно без шкіри.

Лесик. Ви зараз на нас так дивитесь переможно, наче ми вражені. Але ж ми не вражені. Тому кажіть одразу – до чого це ви?

Толік. Натякаю, що я не просто якийсь тут вам... молочар.

Лесик. У вас є офіційний діагноз?

Толік. Не переймався цим.

Лесик. А неофіційний?

Толік. У нас у Боярці трохи свої поняття про діагнози.

Паніка. Лесик, ти не з того боку зайшов. *(До Толіка.)* Додатки?

Тев'є. Ви теж не з того боку заходите.

Паніка. Просто за добавку питаюсь.

Толік. Тоді кладіть.

Паніка поклала на толікову тарілку кілька котлет.

Паніка. А от тепер спробую зайти... Ви ж розумна людина, розумієте, як нам пощастило? Могла ж ота хмара чорнобильська одразу на Київ піти, на Боярку, вашу...

Толік. Вже нашу.

Паніка. Вже і нашу, так.

Толік. Але ж не пішла.

Паніка. Ох, дощик нехороший був учора.

Толік. Нехороший дощик. Ніби і нічого, але нехороший, нехороший.

Паніка. Вранці ходила за свіжим хлібом. Оголошення висить... Не рекомендують вживати м'ясо-молочну продукцію з прибудинкових господарств.

Толік. Яких я тільки папірчиків в житті не читав... Ми з вами, шановна, не фізики...

Паніка. Не треба бути фізиком, досить не бути дуροю.

Толік. Я не тримаю вас за дуру. Це ж не ви, а ваш чоловік не знає навіть машині бензин.

Паніка. Ви теж, крім історії про обдертого Миколу, нічим себе не проявили.

Толік. От у вас сестра в Ризі, я правильно зрозумів?

Паніка. Вийшла заміж за латиша.

Толік. А моя хороша знайома в Прип'яті на спецзв'язку донедавна працювала. То хто з нас розумніший?

Паніка. Звісно ви, навіть сперечатися не буду.

Толік. А чому? Не тому, що я про аварію вже вранці в неділю знав. А тому, що я свою корівку з того дня на вулицю не пускаю, ще й на останні гроші півкузову комбікормів у нашому колгоспі «Інтенсивник» купив... І все це, зауважте, у неділю вранці-рано... Знаєте таку пісеньку: «У неділю вранці-рано?»

Паніка. Ні. Але бачу, що ви нам її заспіваєте.

Толік. Якщо хочете.

Паніка. Ми не хочемо, але ж ви все одно заспіваете.

Толік. У неділю вранці рано,
Кінь вернувся осідланий,
Вийшла з хати стара мати,
Стала коня напувати.
Як напоїть, то й заплаче,
Люляй, люляй мій козаче...

Сестра. Сумна пісенька.

Толік. Це колискова така.

Лесик. Є доречні речі, є недоречні.

Толік. Тоді спитайте мене, чого в мене такий гарний настрій, що я можу собі
дозволити співати сумних пісень?

Паніка. Вважайте, що спитали.

Толік. Бачили вчора в мене бідончика на возі?

Всі, крім Лесика. Бачили.

Толік. Це ж я возив молоко в лабораторію. Аж у Вишневе.

Паніка. І що вам у Вишневому сказали?

Толік. Чисте моє молочко. Хоч пий, хоч вмивайся.

Паніка. Навіть довідку дали?

Толік витримує драматичну паузу і дістає з кишені папірець, передає його Паніці. Паніка читає.

Паніка. А чого ви нам стільки часу голову морочили?

Толік ставить на стіл трилітрову банку з молоком.

Толік. Бо я мрійник, шановна! Хочу побачити часи, коли люди почнуть вірити
людям, а не папірчикам.

Паніка. То ви не просто мрійник, ви антисоветчик.

Толік. Давайте вже чашки ваші.

Паніка приносить чашки, Толік розливає по них молоко.

Оповідач. Я не буду це пити.

Сестра. Я теж.

Паніка. Воно хороше.

Оповідач. Не буду. Не хочу.

Сестра. А я хочу, але не буду.

Толік *(до Лесика та Паніки)*. То це з вами так власні діти розмовляють? Ви, часом, не вчителі?

Лесик. Буває.

Толік. Тоді зрозуміло.

Оповідач. Дізнався про вибух, побіг скуповувати комбікорм, нікому не сказав. Не попередив... Молоко ваше пацючатиною тхне.

Паніка. Не звертайте уваги, підлітки... Максималізм.

Толік. То, може, вже час їх до реального світу готувати?

Паніка. Та де нам... Ми ж самі з реальністю не стикаємось, не ті в нас зарплати. Ми більше по книжках...

Толік. Як тебе звать, щиглику?

Оповідач мовчить.

Паніка. Мишко, Мишко.

Толік. Я, Михасю, того ранку спершу всіх сусідів оббігав... До кожного по нашій вулиці постукав. Тим хто корів тримає, пропонував разом на вантажівку скинутись – за комбікормом їхати... Здогадайся, що мені на те відповідали?

Вигулькнули сусіди, наче чорти з табакерки.

Сусіди. Нащо то нам треба? То ж скажені гроші... Ще й сторож пляшку попросить. Дачники і так питимуть.

Толік. А в колгоспі теж я нікого Чорнобилем не вразив... Їм, Мишко, байдуже. Хоч там радіація, хоч що там... Коли з Києва приїдуть із перевіркою санітарною, вони тих корів під ніж... Це не я придумав, це мені Генка бригадир таке сказав.

Оповідач. Вибачте.

Толік. Просто менше комуняк слухай. Все брехня, всі їхні історії.

Лесик. Тпр-ууу. Це вже ні до чого. Давайте без цього.

Толік. Як скажете. Ваша дача – ваші правила.

ГОЛДА 1

Голда. Боярка це, щоб ви знали, не гірше місце на світі. Але трохи, як це сказати... діряве. Та не тільки Боярка, Київ теж... Я зараз поясню на прикладі. От є тканина: це нормальна тканина. А буває така вже зношена, що розлазиться, вже ніякою голкою не зашиєш – нема до чого пришивати. От і Боярка так само... Нібито виглядає як ціле. А насправді – комплект дірок: якісь дивні люди сунуть через ті розриви, якісь дивні створіння. На прикладі нашого Толіка... Ви ж самі бачите, що не дуже він Толік. Він для когось – так - Толік, навіть для себе він, може, Толік. А для мене – ні. Для мене він... інший. Бо зношена тканина реальності: тріщить, розлазиться... Ніхто не знає, хто він є насправді, ніхто не той, ким себе називає. Всі втомлені, всі розхитані, добиті отими новинами, таким життям...

Голда співає пісню, не стільки співає, скільки декламує.

Чому горять осель вогні?
 Чума ж! Ми кликали чуму!
 Чому дитина уві сні
 Ще посміхається? Кому?
 Сухим бетоном краєвид
 Знекровлений, але тече,
 Конає річкою лісів
 Ріка мілин, ріка осель.
 У тих домах, у тих вогнях
 Де я не був, де ти не був
 Живуть кияни каяття
 Їх час минув.
 Виносить катер на потік,

Харон свистить
Вмирають люди у Дніпро
Там – не болить.

РЯЖАНКА

Оповідач. Толік приносив молоко кожного дня. Кілька разів приносив навіть ряжанку. Але мама її не схвалила.

Паніка. Хіба це ряжанка? В ряжанки має бути коринка.

Толік. А це що?

Паніка. Це не коринка, це плівка.

Толік. Ви спробуйте, перш ніж такими словами кидатись.

Паніка. Нащо мені пробувати, я бачу. Плівка.

Толік. Плівка, як з гімна дівка. Це коринка. Ви спробуйте.

Паніка. Я не буду, бо мені не сподобається, а ви образитесь.

Толік. Ложечку.

Паніка обережно взяла чайною ложечкою трохи ряжанки. Піднесла до рота.

Паніка. Не те.

Толік. Не те?

Паніка. Не те. Правильну ряжанку треба на Володимирському купувати.

Толік. Щоб вас перекосило з тим Володимирським...

Паніка. Куди ви, Толік?

Толік грюкнув калиткою.

Оповідач. Толік образився. Але завтра він знову був у нас з новою банкою молока.

Паніка. Слухайте, може нам перерви робити. Через день хоча б носіть. Бо я вже не знаю, куди вже ваше молоко дівати. Ми стільки не випиваємо.

Толік. А куди я його подіну? Ні, вже як приїхали в Боярку – пийте.

Паніка. Ви на нас тиснете, Толік.

Толік. Хіба в мене є вибір?

ЖУРБА ТА ЖАХ

Оповідач. Вибору в Толіка, дійсно, не було. Наприкінці травня, кілька дач, нарешті, отримали мешканців. Але нові дачники купували дешевше молоко в сусідів. Толік зовсім зажурився.

Толік. Я хочу звідси поїхати.

Оповідач. Цими словами Толік звернувся до свого тата.

Толік. Лесик, чуєте? Я хочу звідси поїхати.

Лесик. Чим вам Боярка не вгодила?

Толік. Рай земний, але в нас не цінують розумну людину.

Лесик. Кажуть, у Сибіру рибалка хороша. І гроші.

Толік. У Сибіру ті самі комуняки...

Лесик. Яюсь ви до них без любові.

Толік. За що їх любить?

Лесик. Це ж, сподіваюсь, риторичне питання?

Толік. А що ви думаєте про Ізраїль? Там обов'язково бути євреєм?

Лесик. Бажано. Хоча мій сокурсник емігрував, а в нього жодного єврея.

Розібрався – родичів собі вигадав, про релігію почитав, про традиції...

Толік. А це довга процедура?

Лесик. Не знаю... В бібліотеці доведеться посидіти.

Толік. В мене корова.

Лесик. Нічим не можу допомогти.

Толік. Чому не можете? Ви людина освічена, вам це легко. Підберіть мені родичів, традиції. Я заплачу.

Лесик. Мені статтю здавати... От із Мишком поговоріть, він все одно нудиться без діла.

Толік. Заплачу десять карбованців.

Мишко. Це мої проблеми не вирішить.

Толік. Більше не можу, дванадцять максимум.

Оповідач. Я вже готовий був відмовитись. Але в цю мить хвртка відчинилася і на подвір'я зайшла Жах. В мене перехопило подих.

Жах. Доброго дня. А віддайте-но мого батька.

Толік. Це Валюня, донечка моя.

Жах. Вже забула, як він виглядає. Зранку чкурне зі двору з банкою, так до вечора його не бачу.

Толік. Розумна людина тягнеться до розумних.

Жах. Місцеві для нього не співбесідники. Любить балачки з дачниками.

Паніка. Я Паніка, місцева рабиня.

Жах. Дуже приємно. Валя, батько кличе мене Жах, це я ряжанку готувала, яка вам не сподобалась.

Паніка. Ряжанка чудова, просто в мене це якась дитяча травма. Ми ще коли у Харкові жили, нам таку ряжанку приносили... Там отака коринка – на два пальці. В Києві тільки на Володимирському ринку щось схоже буває...

Толік. Тьху.

Жах. Треба буде спробувати. Я в Києві вчуся в технікумі.

Паніка. А чому Жах?

Жах. Його спитайте.

Толік (до Мишка). То що скажеш? Дванадцять карбованців.

Мишко. Згода.

Толік. То завтра й почнемо.

Мишко. Завтра?

Толік. Завтра.

Мишко. Може, сьогодні?

ПАНІКА

Оповідач. Але того дня в Толіка були якісь справи. Коли я повернув собі здатність мислити...

Мишко. Тату, на що я підписався?

Лесик. Йому потрібна якась зачіпка для Ізраїлю. Якась легенда сімейна...

Мишко. А ми тут до чого?

Лесик. Він думає що ми євреї. Ми ж з Києва.

Мишко. Логічно.

Лесик. Придумай що небудь. Не заглиблюйся сильно. В Ізраїль усіх беруть.

Оповідач. Все, що я знав про культуру і побут єврейського народу, я знав з оповідань Шолом-Алейхема, які прочитав ще у п'ятому класі.

Сестра. Ти закохався.

Мишко. Не вигадуй. Її звать Жах.

Сестра. Красива.

Мишко. Ти розумієшся на євреях?

Сестра. Я вундеркінд, я на всьому розуміюся.

Мишко. Розкажуй. Тільки коротенько. З чого в них там все почалося?

Сестра. На початку Бог створив небо і землю...

Мишко. Диви, майже як у нас...

ПЕРШИЙ УРОК

Толік (*вражено*). Ісус єврей?

Мишко. Єврей.

Толік. Ісус?

Мишко. Я ж кажу.

Толік. А чого вони його розіп'яли?

Мишко. Ми теж своїх теж розпинаємо. Це нормально.

Толік. Бачу, ти філософ.

Мишко. Не відволікайтеся.

Толік. Добре, запишемо. (*Записує у нотатник.*) Ісус єврей.

Мишко. Але це не головне. Головне, щоб ви розуміли, Ісус для них не Бог.

Толік. А хто?

Мишко. Один з проповідників. Ще й такий... сумнівний.

Толік. А про це питають? Я тут все покину, корову продам, прилечу в Тель-Авів, а вони мене: «А перекажи нам, діду, Талмуд»? І назад відправлять.

Оповідач. Я хотів чесно сказати, що ніхто не буде його питати в аеропорту про Талмуд. Але згадав про Жах і промовчав. За хвилину вона й сама з'явилася на веранді.

Жах. Я вам кисляку принесла.

Оповідач. Поки ми пили кисляк, Жах дивилася на мене. А я дивився на неї.

Жах перша відвела очі, хоча старша за мене років на п'ять чи сім.

Толік. Гарний кисляк.

Мишко. Дякую, гарний, так.

Жах. Якщо хочете, я вам холодного з погребу принесу.

Оповідач. Я щось пробурмотів, Толік промовчав, Жах вийшла з хати.

Толік. То вони можуть мене назад відправити, якщо я щось не знатиму?

Оповідач. Я збирався відповісти чесно, але, замість цього сказав:

Мишко. Можуть. Дуже просто. Так і буде.

ДЕНЬ ЗА ДНЕМ

Оповідач. Так спливало наше чорнобильське літо. В Боярці непогана бібліотека. Ввечері сестра розказувала мені що їй вдалося знайти, а вранці я своїми словами переповідав це Толіку.

Мишко. Єврей – це завжди загадка.

Толік. Почекай, запишу.

Мишко. Ви не тільки записуйте, а й намагайтесь зрозуміти сенс.

Толік. Який в цьому сенс?

Мишко. Точно не певен. Давайте разом розбиратися.

Зайшла Жах.

Жах. Можна я теж послухаю?

Толік. Ти ж не хочеш їхати.

Жах. Я просто послухаю.

Толік (Мишкови). Вона сказала, що нікуди від своїх хлопців не поїде.

Жах. Я не казала – хлопців. Я казала – друзів.

Толік. Валя в нас туристка. Наметики-шметики, гітари-шма-па-пари... *(До Мишка.)* Ми з тобою знаємо, чим це закінчується.

Жах (обурено). Чим, кажи!?

Толік. Нічим! В тім і прикрість!

Жах (до Мишка). В тебе теж батько такий?

Мишко. Ще гірший.

Жах. Не вірю.

Толік. Єврей, це завжди загадка. Що далі?

Жах. Ой, як цікаво. А що це означає?

Толік. Він сам не знає.

Мишко. Я не знаю, але можу припустити. Для євреїв історія не скінчилася, вона продовжується... Немає нічого гарантованого, твої вчинки важливі... Ти не знаєш, ніхто не знає – що буде далі. Виконувати обряди важливо, але нема такого, як у нас – покаявся і – вперед, до нових «звершень». Майбутнє – загадка, ти сам - загадка. Бо все залежить від тебе. Від твого наступного кроку. Від кожного твого кроку. Ніщо не гарантовано лише тому, що ти належиш до правильного племені й молишся.

Жах. А як же «обраний народ»?

Толік. Він обраний не для того, щоб на печі лежать.

Жах. А для чого?

Толік. Для чогось іншого.

РАБИН, ЯКОГО НЕ БАЧИТЬ МИШКО

Триває черговий урок.

Мишко. Один британський діяч сказав... Толік, ви з нами?

Толік (*здригнувся*). Га?

Мишко. Де літаєте, питаю?

Толік. Перепочинь. Піду покурю.

Мишко. Ви ж не курите.

Толік нічого не відповів, вийшов з кімнати. Нізвідки (як заведено в Боярці) з'явився рабин.

Толік. Вже я не знаю, що вигадувати...

Рабин. Скажіть йому правду: побачили уявного юдея, вийшли з ним по.

Толік. Навіщо дитину лякати... Він не місцевий.

Рабин. Хай звикає.

Толік. Щось ви давно не заходили.

Рабин. Діставайте вже...

Толік. Я собі думаю: хіба вам можна?

Рабин. Не бажано... Відверто кажу – не бажано... Прямої заборони немає, але не бажано...

Толік дістав з нички пачку «Прими» та сірники. Уявний рабин закурив. Запропонував і Толіку. Толік, після недовгих вагань, теж закурив.

Рабин. Як ваші заняття? Щось корисне було?

Толік. Таке.

Рабин. Навіщо це вам?

Толік. Та хто його зна? Ні, вчора була цікава думка... Я записав навіть.

(Риється у кишені, витягає папірчик, читає.) «Кожна країна має тих євреїв, на яких заслуговує...»

Рабин. Це небезпечна думка, Толік. Це небезпечна думка...

Сидять, димлять.

Толік *(встає)*. Піду потроху...

Рабин. Я теж.

Толік. Не забувайте нас.

Рабин. Не смішіть.

А В ЦЕЙ ЧАС...

Жах. Скільки тобі років, вчителю? Вісімнадцять є?

Мишко. Майже.

Жах. Майже.

Мишко. Фактично є.

Зайшов Тев'є.

Толік. Так, дітки... Я все бачу.

Жах. Що ти бачиш?

Толік. Все. Я не сліпий. Перенесіть ваші ігрища на безкоштовний час.

МИШКО ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДОДОМУ О П'ЯТІЙ РАНКУ

Мишко. Ночей нескромних ночуватель,

Долонь жіночих цілуватель

Іде й горить, іде й горить

Юнак вчорашній –

Його мить!

Ночей нескромних ночуватель

Таємних просторів пілот

Коханець йде скоробагатий

Гонитель сну, губитель цнот

Іде й горить

Іде й горить

Вже чоловік –

Це його мить.

ГОЛДА 2

Голда. Отакі пісні у нашій Боярці. Давайте знайомитись. Був такий колись у Боярці чоловічок. Звали його Тев'є. Тев'є молочар. І була в нього жінка Голда. Так от. Я не Голда. Я привид. Привид Голди.

ЛЕСИК

Мишко піднявся на горище – приніс батькові чай та печиво до чаю. Лесик занурений у свої нотатки. Читає текст, підносячи його впритул до очей.

Мишко. Обережно, гарячий.

Лесик. Присядь.

Мишко присів на розкладне ліжко.

Лесик. Я радий, що ти реалізуєшся...

Мишко. Ти про що?

Лесик. В чоловічому сенсі. Це дуже важливо, це природно, я за тебе радий.

Мишко. Ти про що?

Лесик. Я сліпий, але не дурний, хоч вам і зручно так думати.

Мишко. Ніхто так не думає.

Лесик. Просто пам'ятай, що бувають діти. А зараз не кращий час... Ти мене почув?

Мишко. Ти слухав сьогодні Голоси?

Лесик. Все погано. Це кілька Хіросім.

Мишко. Скільки саме?

Лесик. Сотні.

Мишко. Бля. Вибач, тату, вибач...

РЕСПУБЛІКАНСЬКЕ ТЕЛЕБАЧЕННЯ ЗАСПОКОЮЄ

Мурло. Западними так називаємими голосами роздувається антирадянська істерія, вони опускаються до одкровенної дезінформації.

Журналістка. Сергій Іванович, ви зачепили дуже важливу тему як західні так звані «демократії» використовують аварію на четвертому енергоблоці для виправдання своєї політики відкритої протистояння. Я знаю, що ви вчора повернулися з Чорнобиллю. Розкажіть, що ви там побачили?

Мурло. Я можу засвідетельствовати большой ентузіазм. Особисто я ходив без распіратора. Вся страна посилає своїх спеціалістів на усунення последствій... ліквідаторами стають люди різних професій: електрики, учителя, вірмени, казахи, представники інших республік, цілі братні народи. Вечорами над Прип'яттю лунають грузинські пісні, молдавські танці, ризький...

Журналістка. Теж пісні, мабуть...

Мурло. Теж пісні, так... Ризькі пісні та танці.

Журналістка. Які подвиги ви спостерігали особисто?

Мурло. Дуже багато подвигів наблюдав з боку ліквідаторів, всі ці подвиги дуже повсякденні, вообщє вони не за долгим рубльом тудя ехали, а чтоб своим примєром доказать як брешуть доброжелателі з-за кордону про радіаціонную обстановку, про подвиг радянської людини.

Журналістка. Дуже багато брєхні, бруду, наклепів з боку їхніх західних засобів інформації.

Мурло. Це елемент істерії, нагнітання, це постійно відбувається, коли радянські люди демонструють ентузіазм і сплєчєнность. Це хай буде на совісті так званих журналістів, на совісті їхніх кукловодів.

Журналістка. Якщо вона в них є, совість...

Мурло. Немає в них совісті, це ви правильно заметілі.

Журналістка. А що б ви хотіли передати тим нашим поодиноким глядачам та слухачам, які не завжди відділяють правду від вимислу, розповсюджують панічні настрої, чутки, вигадки...

Мурло. Що я можу сказати? Читайте наші радянські газети, там все є...

Журналістка. Добавлю від себе: дивіться наші телепередачі, ми запрошуємо гостей, які безпосередньо приймали участь. Нагадую, у нас в гостях знаходиться Сергій Іванович Мурло...

Мурло. Мурло.

Журналістка. Сергій Іванович Мурло, який щойно повернувся з місця ліквідації аварії на четвертому енергоблоці. Повернувся з гарними новинами...

Мурло. Ми інколи забуваємо: хто ми є. Що ми потомкі своїх дідів, їхніх ратних і трудових подвигів. Зараз багато уваги приділяється молоді, їхнім увлєченням, навіть музиці, одягу, особливо зачіскам... Але молодь не завжди цінує цю постійну увагу, багато хто не знаходить своє місце в наш мирний час. Отаким я хочу сказати: в житті завжди є місце подвигу.

Журналістка. Дякуємо, Сергій Іванович, що завітали в нашу студію, гадаю, молоді було корисно почути вашу думку. А зараз в нас рубрика: «нам пишуть». Глядач із селища Партизанське питає: «Чому ми так мало говоримо про аварію на американській станції Трі-Майл-Айленд?»

ЖАХ. КУКУСАЇ

Жах і Мишко лежать на розкладеному дивані.

Мишко. Я піднімаюсь на дах. Він плаский, як у хрущовок... Але є таке підвищення і на ньому стоїть будиночок.

Жах. Як у Карлсона?

Мишко. Ні, більший. Десь як морський контейнер. Я піднімаюсь туди, заходжу...

Жах. Це сон, чи це було? Я вже заплуталась.

Мишко. Я ж до чого і веду. Дослухай. Піднімаюсь по драбині. Відчиняю двері, заходжу... А там сидять кукусаї.

Жах. Це хто?

Мишко. Це хібакуся, тільки перекручене.

Жах. А хібакуся хто такі?

Мишко. Це з японської «ті, що вижили після атомного вибуху». Сидять щільно попід стінами на лавах. Дуже доброзичливі, оплавлені, як, знаєш, якщо дешеvu кулькову ручку підпалити... Покручені, обсмажені...

Жах. Це жах.

Мишко. Це ще не жах. Я чемно вітаюсь, вони зі мною чемно вітаються. І один з них дає мені ящикок, такий як посилки відправляють. Такого середнього розміру. Шпагатом перев'язаний. І каже: «Біжи швидше, бо ти ще можеш встигнути». І я біжу вниз по сходах, вибігаю на вулицю і бачу, що мій трамвай щойно від зупинки відійшов. Я біжу за ним, а трохи дощичок пройшов, в мене кеди слизькі... Я з цією посилкою падаю прямо в калюжу... І прокидаюсь.

Жах. А коли страшно має бути?

Мишко. Зараз і буде. Я прокинувся. А в руці шматок шпагату. Ще й мокрий від калюжі.

Жах. Страшно. Ти його зберіг?

Мишко. Ні. Знову заснув. Уві сні випустив.

Жах. Бля... Прикро.

Мишко. Прикро.

Жах закурила. Дала цигарку і Мишкові. Мишко теж курить. Не дуже вправно, але хоча б не кашляє. Це його другий «перший раз» за останню добу.

Мишко. Чия це дача?

Жах. Зараз наша. Всі повтікали, і дачники, і хазяї... Мені ключів поназалишали... Квіти поливати.

Мишко. Вчора мріяв: щоб це все залишити отак як є, але щоб без Чорнобілю...

Жах. Без Чорнобілю тут би було повно народу, ми б з тобою у ліс ходили. А в нас сосни без підліску...

Мишко. Ти знаєш, що я тебе люблю?

Жах. Ти вже казав.

Мишко. Ти красива.

Жах. Оце повторюй скільки завгодно.

Мишко. Скільки років твоєму батькові?

Жах. Сам в нього спитай.

Мишко. А ти не знаєш?

Жах. В нього спитай. А краще – не питай.

Мишко. Ти мене любиш?

Жах. Отак точно ніколи не питай.

РАБИН 2

Рабин та Толік сидять на призьбі. Курить лише Толік.

Толік (*пропонує цигарку рабину*). Може все-таки...

Рабин. Ні, ні - утримаюсь.

Толік. Чого ви сюди ходите?

Рабин. Хіба я сам знаю...

Толік. Це ж містика якась...

Рабин. Ніякої містики. Хімія людського мозку. Взагалі, давно я став вам ввижатись?

Толік. А ви самі хіба не знаєте?

Рабин. А ви скажіть.

Толік. Завжди було. Скільки себе пам'ятаю...

Рабин. А скільки ви себе пам'ятаєте?

Толік. Я бачу, до чого ви хилите. Я про це не буду говорити.

Рабин. А як до Єрусалима доїдете, поговоримо?

Толік. Побачимо. Побачимо.

Рабин. Давайте так, щоб поговорили.

Толік. Побачимо.

БАБУСЯ

Оповідач. Завдяки Боярці та її мешканцям я остаточно перестав розрізняти сни і реальність. Тому, коли одного дня у хвіртку зайшла моя бабуся, я вирішив, що це сон.

Бабуся. Я пайок привезла.

Мишко обіймає бабуся, забирає в неї сумки.

Оповідач. Бабуся.

Бабуся. Тримай. Кава, ковбаса – як ти любиш, гречка, консерви, сир...

Оповідач. А наші якраз до тебе поїхали...

Бабуся. Я зараз тобі щось скажу. А ти слухай уважно і не перебивай.

Оповідач. Ти ж зараз в лікарні. Ні?

Бабуся. Я більше не в лікарні. Я померла сьогодні.

Оповідач. Як? Навіщо?

Бабуся. Так сталося, операція нормально пройшла... Але... серце.

Оповідач. Ти тут. Я тебе не відпущу.

Бабуся. Серце, Мишко. Нічого не вдієш.

Оповідач. Я без тебе не можу.

Бабуся. Не кажи нічого Паніці. Скажи, що дідусь заїхав – передав пайок. Зараз хороший ветеранський дали... Кава, ковбаса, сир, консерви...

Оповідач. Не залишай мене.

Бабуся. Все тільки починається.

Оповідач. Що буде з нами?

Бабуся. Мертві це ж не боги, вони не знають що буде далі. Ми відсутні. Але ти можеш повірити, що я з тобою завжди.

Оповідач. Все не має сенсу, якщо ти не жива, не бачиш цього, не говориш зі мною.

Бабуся. Не говорю, не бачу, не жива. Але я була в тебе. Пам'ятай.

СЕСТРА

Сестра (*співає як марш*). Довга-довга путь на Бесарабку,

Чимчикуй, товариш, чимчикуй
 Довга-довга путь на Бесарабку
 Чимчикуй, товариш, чимчикуй
 Довга-довга путь на Бесарабку
 Довга-довга путь на Бесарабку...
 Довга-довга путь на Бесарабку...
 Довга-довга путь на Бесарабку...
 Довга-довга путь на Бесарабку...

Паніка. Перепочинь. В мене вже голова гудить.

Сестра (*кричить*). Ми повернулись!

Оповідач. Я підійшов до хвіртки і забрав у дівчат важкі сумки.

Мати. Від самої станції співає.

Оповідач. Мамо...

Паніка. Бабуся в порядку. Операція нормально пройшла. Дідусь до неї ходить двічі на день, навіть не чекала від нього. Трохи зібрався.

Оповідач. Мамо, я вже знаю.

Паніка. В Києві асфальт миють спеціальним шампунем. Безкровні з Москви повернулися.

Оповідач. Я вже знаю, мамо.

Паніка. Про що? Уяви, подвійний пайок дали ветеранський: ковбаса, масло, гречка, шпроти...

Оповідач. Мамо. Що з бабусею?

Паніка. Все добре. Я говорила з лікарем. Все буде добре. Операція вдало пройшла.

Оповідач. Виявилось, бабуся, дійсно, була ще жива. Я навіть побачився з нею, коли їздив у Київ подавати документи. Вона помре в середині літа... Серце.

Сестра. Чорнобиль.

Оповідач. Так. Серце і Чорнобиль.

Паніка. Як ви тут без нас?

Лесик. Вночі злива була. Погано спав. Зараз голова болить.

Мишко. Я вчора в кіно ходив.

Паніка. З Валею ходили?

Сестра. Звісно з Валею, він же тепер до неї пришитий.

Мишко. Приб'ю.

Сестра. Тоді не віддам. Я тобі ж привезла те, що ти просив. *(Передає братові щось, загорнуто у газету.)* Тримай.

Мишко. О, клас. Дякую, сестро-маестро...

Сестра. Нема за що, братику-акробатику... Тільки сховай, щоб батьки не побачили. Бо вони мене точно приб'ють.

Паніка *(кричить несамовитим криком).* Лесик!

Лесик. Що таке?

Паніка. В тебе кров.

З носа Лесика, дійсно, тече кров. Тече і тече.

Оповідач. З цього моменту щось у Боярці пішло не так.

ГОЛДА 3

Голда. Коли в дитини іде носом кров, мати каже: ти ростеш. Вона так заспокоює: ти ростеш. Це брехня. Коли в когось іде носом кров, це значить – поруч привид. Коли ногам холодно, ви надягли шкарпетки, а вам все одно холодно – поруч привид. Коли ви не спите о третій ночі, втомлені, але не можете заснути – поруч привид. Коли вам не сидиться, не пишеться, не любиться – поруч привид. Ми завжди поруч, коли ви живете не своє життя,

цілуєте нелюбимих, коли обманюєте безсиливих. Я нікуди звідси не подінусь. Хай мій чоловік їде куди хоче – до Ізраїлю, до чорта лисого... Це його справа, він не знає про моє існування – хай їде. Я залишусь. Бо я тут була. І померла тут, у Боярці. Тут мене випили мої дітки, тут я їх народила на муку і нове життя. Ще раз. Мене звуть Голда. Поки ви не заплачете за мною і моїми дітьми, я нікуди не піду.

ЧЕРГОВИЙ УРОК

Мишко. Це не мої слова, це цитата. Є такий Герман Вук. Він пише про євреїв простими зрозумілими словами.

Толік. Дай Бог йому здоров'я.

Мишко. «Сутність атомного реактору, чи яблука, чи релігії – це ще не весь атомний реактор, не все яблуко, не вся релігія. Ми приймаємо мало рішень, в яких би була виражена вся сутність явища. Життя наше сповнене тривіальних і суєтних дрібниць, механічних повторень»¹.

Толік. Що це означає?

Мишко. Можу тільки здогадуватись...

Зайшла Жах, слухає.

Мишко. Ми змушені спрощувати, щоб рухатись уперед... Хтось спрощує, оперуючи зовнішніми ознаками явища. А хтось – їхньою сутністю. Обидва шляхи правдиві і мають право на існування. Але мої симпатії на боці тих, хто намагається не засліплюватись формою. І не впадає у відчай від необхідності робити дрібні кроки...

Жах. Вибачте, ребе, що перебиваю...

Мишко. Слухаю.

Жах. Тату, розкажи йому...

Оповідач. Толік нічого не сказав. Вийшов з хати, грюкнув дверима.

Жах. От бачиш, не все так просто з Толіком.

¹ Герман Вук. «Це мій Бог»

Оповідач. Я нічого не зрозумів.

Жах. А ти порозпитуй його... Про дитинство спитай.

В КЛУБІ ТАНЦІ

Мишко та Жах танцюють «медляк». Музика припиняється. Мишко і Жах не розривають обійми, в очікуванні наступної композиції. Раптово, починається пісня «А без Подола Києв неможлив». Мишко і Жах бризкають в різні боки. Потім сміються. Тікають з клубу.

ДІВЧАТА СПЛІКУЮТЬСЯ

Мишко зайшов на подвір'я. На нього ніхто не звертає уваги. Паніка та Жах весело сміються.

Мишко. Привіт!

Оповідач. Взагалі-то я їздив у Київ на вступні іспити.

Мишко. Привіт.

Паніка. Привіт, син!

Жах. Привіт!

Мишко. Привіт. *(Підкликав сестру.)* Що відбувається?

Паніка. Сидять отак з ранку. А ми на рибалку підемо?

Мишко. Яка зараз рибалка?

Сестра ображено відходить. Мишко пішов по воду, але коситься на Паніку та Жах, які вже майже прикінчили пляшку коньяку й без упину про щось базікають. Мишкові здається, що говорять про нього. Хоча це не так.

Жах. Мені вже досить.

Паніка. Тут на дондишку.

Жах. Чому ви тут? Що ви тут робите?

Паніка. Я боюсь за маму, так я хоч до неї зриваюсь. Вона медик, вона все розуміє... А в неї серце. Лесику здавати статтю, в Мишка іспити, в доньки алергія на піонертабори, родичі кличуть, вона без нас не хоче...

Жах. Зрозуміло. Стоп'ятдесят причин, жодної правдивої.

Паніка. Мабуть я просто не вірю, що це відбувається. З нами.

Жах. А Лесик?

Паніка. З дня аварії Лесик не пропустив жодного походу на пляж. Холодно-тепло – байдуже. Він же ж морж. Вранці і ввечері. Пустий Труханів острів. Вимерло. І Лесик... розсікає.

Жах. Його й тут на озері бачили. Налякав сусідів вивертами.

Паніка. Це асани називається. Він ще йог у нас.

Лесик. Я все чую.

Паніка. Я знаю.

Жах. Як ти справляєшся...

Паніка. Не при Лесику буде сказано... Вже ніяк.

ЄРУСАЛИМ

Паніка. Хочу в Миргород. Хочу в Єрусалим. Хочу всюди, де не була. Я вивчаю репродукції, хочу в Італію, хочу в Єрусалим. Єрусалим це Миргород. Місто небесне, складне як Бесарабка, над ним купол, ви були в наших підвалах? Це цілий світ. Миргород. Гоголь знав. Я втрачаю мати. Тупа м'ясорубка, ганчірки, відра, котлети, ранок, звіт, котлети. Де купити нормальну сметану, на ринку дорого, мої діти ходять під цим дощем, що буде далі, гречку перебрати, гречку поставити, зняти, чай, що в нас є перекусити, коли жити, коли читати, коли все, пальці втрачають форму, невже це назавжди...

Лесик (зійшов). Що в нас є перекусить?

ЧЕРГОВИЙ УРОК

Толік. Наступного року будеш у війську. Бо ти не поступив. В тебе в голові щось інше було.

Мишко. Туди, куди я хотів, там все одно немає кафедри військової. Так що хоч так, хоч так... «Маруся раз-два-три, калина...»

Толік. Пошлють в Афганістан – подивлюсь, як ти заспіваєш.

Мишко. Нові призови вже не посилають.

Толік. Ще й як посилають.

Мишко. Ви песиміст.

Толік. А ти куди, до речі, вступав?

Мишко. Не питайте. Я вам книгу привіз. Точніше, сестра привезла... Тільки ви поки не розгортайте. Я на останньому занятті хотів подарувати. Але вдома тримати небезпечно – вона в нас одна, батько причепиться.

Толік. Ти не знаєш, де мій Жах поділася?

Мишко. Ми вчора посварилися.

Толік. Вона хоч не вагітна?

Мишко. Та ніби ні.

Толік. Не переймайся, помириться. Буде тобі до війська писати.

Зайшла Жах.

Жах. Привіт.

Мишко. Привіт.

Жах. Я послухаю?

Толік прибрав з крісла книжку, кинув її на підвіконня. Жах сіла.

Мишко. Перед євреями дуже рано постало питання: чи зможуть вони зберегти себе, свою сутність. Вони існували в оточенні багаточисленного, енергійного та розвиненого у культурному відношенні народу. Що краще? Зберігти свою культуру, чи насолоджуватись перевагами, які надає шлях асиміляції. Це я про Римську Імперію, якщо що.

Жах. Мишко, а ти хто за національністю?

Мишко. Українець.

Жах. А сестра твоя?

Мишко. Ще не знаю. Коли в шістнадцять років паспорт отримає, дізнаємось. В нас Лесик українець, а Паніка за паспортом росіянка. Сестра зможе вибирати.

Толік. За законами, хоч алеутом назвешся, мусять тебе алеутом записати. До речі, я думав, що ви євреї.

Мишко. Ну, звісно. Ми ж з Києва.

Жах. Я от не з Києва. Але єврейка.

Мишко. Що? Ти єврейка?

Толік. Підтверджую. Вийшла з дому нормальною людиною, повернулася єврейкою по паспорту.

Мишко (*після паузи*). Має право. Ви ж самі казали – що хоче, те і пише.

Толік. Та... Якби я знав...

Жах. Що б ти зробив?

Толік. Щось би вже придумав. В людини не повинно стояти в паспорті «єврей».

Мишко. Анатолію, я вас давно хочу спитати...

Толік. Про батьків не питай, не відповім.

Мишко. Тоді інше просте питання... Ви, часом не антисеміт?

Жах весело сміється.

РАБИН НЕРВУЄТЬСЯ

Рабин. Хіба ми не пробували бути не собою? Хіба ми не намагались шукати в собі, починати з себе, бути не собою? Було. Було. Це так більше не працює. Це я до вас звертаюсь: це так більше не працює. Якщо ви не ті, хто ви є, вас немає. Це я не до прихожан синагоги звертаюся, це я до вас звертаюся, українці. Якщо ви не ті, хто ви є, вас немає... Не дозволяйте нікому жити так, ніби вас немає. Кричіть, якщо боляче, не мовчіть. Ви є. Ми теж пробували не бути – це не працює. Ми є. І ви є. Тільки не мовчіть.

МИШКО Й БАТЬКО МИШКА

Лесик. Як підеш до армії, вступи у партію. Там це простіше.

Мишко. Не хочу.

Лесик. Послухай мене...

Мишко. Не хочу.

Лесик. От я не вступив. І хіба з цього була якась користь?

Толік. Може була якась. Ми просто не знаємо.

Лесик. Ніякої. Всі конференції, всі конгреси – партійним. А нам, простим меенесам, відрядження на овочеву базу. Та звіти щоквартальні. Професори теж іноді на капусту їздять. Але то в них розвага така, влаштовують собі «ходженіє в народ».

Мишко. Тату, а ти не думав про еміграцію?

Лесик. Кому ми потрібні?

Мишко. Канада? Не?

Лесик. І ким я буду у Канаді?

Мишко. Собою. Самим собою.

Лесик. А хто я?

Мишко. Ти вчений...

Лесик. Аби ж так, аби ж так... Які з нас вчені?

Мишко. Тату, не лякай мене. Я пишаюся твоєю роботою...

Лесик. У археологів є таке поняття: «рятувальні розкопки». Це коли вони бігають по будівельному майданчику і намагаються бодай щось витягнути з-під екскаватора... От ми такі вчені – шукаємо там, де дозволили, читаємо тільки те, що не заборонено, публікуємо тільки те, що не протирічить хуйні з телевізора... Україну добивають, нас добивають. Не повторюй моїх помилок: вступай до партії. Хоч поживеш по-людськи.

Мишко. Вже мені легше до Ізраїлю. Я готовий талмудист-любитель.

Лесик. Поважаю євреїв. Копають не там де дали, а там, де хочуть.

ПОПЕРЕДНІ ПІДСУМКИ

Мишко. Гаразд. Підсумуємо. Тору і Талмуд розрізняти навчилися?

Толік. Навчилися.

Мишко. Еволюцію святкування Хануки дослідили?

Толік. Дослідили.

Мишко. Ритуал шабату засвоїли? Пасху від Йом Кіпур відрізняємо?

Толік. Засвоїли, відрізняємо.

Мишко. З вас дванадцять карбованців. Бажано, троячками.

Толік. Домовлялися – після останнього заняття. А сьогодні передостаннє.

Мишко. Я готувався до цієї вашої репліки. Навіть якщо винести за лапки той антиприродний факт, що я не взяв аванс, така ваша недовіра образлива. А, якщо не виносити, вона взагалі вбивча. Ці дванадцять карбованців потрібні мені сьогодні, бо я збираюся запросити вашу рідну дочку до безалкогольного кафе «Хвилинка»... А завтра, одразу після останнього заняття, ми з батьками пакуємо речі та повертаємось у Київ.

Толік. Для «Хвилинки» і двох карбованців вистачить.

Мишко. Не вистачить.

Жах. Неправильна репліка.

Мишко. Згоден, неправильна. Повторіть свою останню.

Толік. Повторюю... Для «Хвилинки» двох карбованців вистачить.

Мишко. А це вже не ваша справа, скільки я збираюсь у «Хвилинку» залишити.

Толік вперше не знає, що відповісти. Лізе за грошима.

Толік. Ви, я бачу, теж дечому навчилися за літо.

Жах. Не примазуйся. Не завдяки тобі.

Толік. Тримайте одинадцять. Одного шуршика притримаю, завтра мені подякуєте.

Толік віддав гроші. Один карбованець демонстративно поклав на пакунок з подарунком, загорнутим у газету. Вийшов з кімнати.

Жах. Як же я люблю портвейн!

ТАНОК КУКУСАЇВ

Мишко та Жах вийшли з безалкогольного кафе «Хвилинка». Притомні, але ноги їх вже не слухаються. Цей стан їм здається веселим атракціоном. Сміються, вивчаючи свої нові тіла.

Повз п'яних коханців їде жовта діжка з написом «Квас», запряжена напівзгнилою апокаліптичною кобилою. З нижніх горловин, подібних до тих, якими обладнані поливальні машини, летіть під великим тиском піниста рідина. На діжці сидить персона у загальновійськовому захисному комплекті, править кобилою. На голові персони – циліндр.

Бігають собаки і кицьки у респіраторах, повзе гігантський вуж з жовтим знаком «небезпечно, радіація» на потилиці.

На ганок вийшов ще один нетверезий (професійно-нетверезий) відвідувач безалкогольної «Хвилинка». Відкоркував «чекушку», залив її собі у горло. З вух нетверезого професіонала починає бити потужне бенгальське полум'я. Жах, що якраз дістала цигарку, підкурює від іскр.

Жах і Мишко пускають дим, співають і танцюють танок кукусаїв. Тобто, спотворених хібакусю.

ОСТАННІЙ УРОК

Мишко сидить поруч із Толіком. Йому зле. Толік тримає на колінах великий розгорнутий альбом.

Толік. Це моя мати. Вона з Бердичіва. Єдина фотографія, що зберіглася.

Батькової немає. Були, але всі пропали.

Мишко. Бердичів це чудово.

Толік. Гадаєш?

Мишко. Для вашої легенди - те що треба.

Толік. Жінок у річку загнали. Казали, переплиवेश Гнилоп'ять – житимеш.

Хтось одразу втонув... Ті, які перепливли – їх назад, потім знову, знову.

Останніх вже з човна баграми добивали.

Мишко. Мати вашу... теж?

Толік. Ні, але... не будемо про це. Бачиш, як добре, що я тобі карбованець залишив. Пиво вип'єш, щоб у машині не розтрясло.

Мишко. Прекрасно.

Толік. Це сестра. Теж її немає вже. А це моя дружина.

Мишко. Теж немає?

Толік. Я вас хіба не знайомив? Голда, вийди.

Виходить Голда. Вона не дуже люб'язна. Бо, вочевидь, її відірвали від приготування якоїсь страви.

Голда. Що ти кричиш?

Мишко. Ні.

Голда. Що, ні?

Мишко. Не знайомив. Ваш чоловік мене з вами не знайомив. Толік, ти мене не знайомив зі своєю жінкою!

Голда *(без любові)*. То-о-о-лік може...

Мишко. А де ви живете? Хіба тут? В хаті? Де ваше ліжко?

Голда. Це так прийнято в киян: питати в заміжньої жінки де її ліжко?

Мишко. Щось не те, щось не те...

Голда зникла за дверима. Толік продовжує гортати альбом.

Толік. Це Цейтл. Це жах, а не донька. Такі вже до неї сватались багатирі! Підпільні мільйонщики! Навіть начальник над всією склотарою області. Вибрала такого вже злидаря... Ще й хворенького. Прожила з ним три рочки, помер... Повернулася до батька. Де вона, до речі?

Мишко. Ви мене не знайомили.

Толік. Переборщили з безалкогольним. Як це я не знайомив? Жах!!!

Мишко. Жах?

Толік. Жах – донька моя! Ви ж, мабуть, разом на якійсь дачі ночували?

Мишко. Було. Пам'ятаю. *(Второпав, про кого йдеться.)* Цейтл? А хіба вона не Валентина?

Толік. Така ж Валентина, як я Толік.

Мишко. На дачі, точно. Відсипається, мабуть.

Толік. Ви хоч закусували?

Мишко. Щось було.

Толік. Щось було. Треба вже вчитися пити професійно. *(Показує на нову фотографію в альбомі).* Це Годл.

Мишко. Точно не знайомили.

Толік. Революціонерка... Це Хава. Побралася з мусульманином.

Мишко. Не знайомили.

Толік. Вони чорті-де живуть. А оце... Це...

Толік не може говорити. Його душать сльози.

Толік. Це Шпринця. Закохалася у Арончика. Батькам це не сподобалось... Придумали, як розлучити.

Мишко. Прекрасно...

Толік. Втопилася.

Мишко. Шпринця????

Толік. Ти її не знав.

Мишко. Не знав. А це хто? Красива. *(Озирається.)* Жах нас не чує?

Толік. Не чує.

Мишко. Жах красива. Але ця красивіша.

Толік. Так. Це Бейлка.

Мишко. Теж втопилася?

Толік. За Бродським.

Мишко. Що таке Забродським? А... За Бродським? За тим, мордатим?

Толік. Бродських мордатих кілька.

Мишко. Шкода дівчинку...

Толік. Ніде правди діти: грошенятами допомагає. На які б я статки пів кузова комбікорму купив?

Мишко. Шкода дівчинку...

Толік. Усіх корів у Боярці забили. Їздила машина, забирала. А мою не чіпають. Бо вона хоч сердита, але чиста.

Мишко. Шкода дівчинку.

Толік. Така дівчинка... Продав доньку, продав. Ну, от і все. Тобі вже до своїх треба бігти. Ну, не бігти... Рухатись.

Мишко. Зараз, я встану... Ох...

Знову входить Голда. Одразу звертається до Мишка. В руках у неї – майонезна банка з пророщеною цибулиною.

Голда. Я вам цибульки принесла.

Толік. Не починай, Голдо...

Голда. Всі пророщують цибулю. Два-три врожаї з підвіконня. А мене вже стільки пророщували, я як той папір...

Толік. Який папір, Голдо... Папір роз... Роз... це... у воді...

Мишко. Розлізеться.

Голда. Я вощена. Але пуста. Віддалена. Від слова «віддала».

Мишко. Це вже ненормально.

Голда. Єврейські будинки мали двоє дверей, українські – одні двері. В євреїв фасад виходив на вулицю, в українців – ховався у садку, по різному облаштовані кімнати, по різному палили свічки... Хто цей чоловік? Живеш у будинку з двома виходами.

Толік. Не починай, Голдо.

Мишко. Це ж ваш Толік...

Толік. Голдо...

Голда. В мене був чоловік, схожий на цього, тільки красень. У цього волосся як у Миколи, якого кохала. Так, я закохалася в українця... Він носив мені суніці, знав, що батько прокляне... І я знала. Вийшла за молочара... Народила діток, нікого нема, померли, померла... Цими руками сир робила, корова не доїлася, я з нею розмовляла... Вмовляла, пояснювала... Все так просто: ділись молоком і не підеш під ніж... Хіба я не ділилася? Ми щаслива сім'я, Толік.

Толік. Щаслива, Голдо. Бо уявна.

Голда. Цибульку треба їсти. Щасливі ми, Толік... Бо немає нас.

Толік. Ті, що були, їм було гірше.

Голда. Ти щасливий, Толік. І пожив, і не нажився...

Толік. Не нажився, Голдо, не нажився.

Голда. Як будеш у Єрусалимі, залиш там цей камінчик.

Толік. Де саме?

Голда. Ти знаєш. Будь де.

Голда зникає.

Мишко. Так на чому ми зупинилися?

Толік. Ти обіцяв остаточну легенду для Ізраїлю.

Мишко. Легенда потрібна. Легенда. Легенда. Легенда. Немає нічого неможливого. Зараз. Легенда. Легенда.

ДОДОМУ

У машині.

Паніка. Автобус, Лесик! Автобус! Автобус!

Оповідач. Ми доїхали додому пізно ввечері 29 серпня. На завод я не пішов, бо вдома на мене вже чекала повістка. В моєму розпорядженні – два місяці. Я частий гість у гуртожитку Київського електромеханічного технікуму залізничного транспорту імені Миколи Островського.

БІКІЦЕР

Оповідач. Я бажаний гість у гуртожитку Київського електромеханічного технікуму залізничного транспорту імені Миколи Островського.

Мишко сидить на ліжку. Видно, що він одягнувся поспіхом. Поруч на тому ж ліжку сидить Валентина. На Валентині халатик. Мишко та Валентина без любові дивляться на сусідку Валентини, що щойно несподівано приїхала з Білої Церкви. Загалом, у кімнаті три ліжка.

Сусідка. А Светка ще не приїхала?

Жах. Вона завтра. Ми тебе теж сьогодні не чекали.

Сусідка. Я подумала, чого там на вихідних вдома робити? Краще я з вами потусуюсь.

Жах. А в Білій Церкві у тебе друзів немає?

Сусідка. Вони всі раптом понаходили собі когось. Я в душик, скоро повернусь, не сумуйте.

Сусідка вийшла. Мишко підскочив до дверей, застібнув їх на гачок. Кинувся до Валентини. Двері смикнулись. Настирливий стукіт. Мишко пішов відчиняти. Зайшла Сусідка.

Сусідка. Шампунь забула.

Сусідка взяла шампунь із тумбочки, вийшла. Мишко підійшов до дверей. Дивиться запитливо на Валентину: замикати двері на гачок, чи ні?

Жах (плескає долонею по ліжку поруч із собою). Присядь.

Мишко підходить до Валентини. Сідає поруч.

Жах. Ми з тобою давно не розмовляли.

Мишко. Кожного дня бачимось.

Жах. Бачимось, але ж не розмовляємо.

Мишко. А коли розмовляти? Я за два тижні на ДВРЗ поїду.

Жах. Слухай, я зовсім забула.

Встає. Щось шукає у своєму кошику. Знайшовши, простягає це Мишкови.

Мишко. Карбованець?

Жах. Це тобі Толік передав.

Мишко. Він такий же Толік, як ти Валентина.

Жах. Не зрозуміла. Я Валентина.

Мишко. Він мені все розказав. Про сестер твоїх...

Жах. Яких сестер?

Мишко. Про всіх. Про ту, що втопилася, Хава, здається... Про Годл, про Шпринцю, про Бейлку... Бейлка дуже красива. Ти, звичайно, краща. Але вона теж красива. Я не знав, що досі такими іменами дітей називають.

Жах. Ви не бачились з Толіком.

Мишко. Ти про що?

Жах. Ви не бачились. Я тебе до машини ледь доперла, згрузила на задне сидіння...

Мишко. Останній урок. В нас же був останній урок.

Жах. Не було. Ти хропів на задньому сидінні, я тобі слину витирала поки ми речі носили.

Мишко. Батьки мені нічого не сказали.

Жах. Я призналася, що це я тебе накачала.

Мишко. То таке... Слухай, невже ми до Толіка не заходили? Він мені фотоальбом показував. Матір, сестра, доньки... жінка. Голда! Точно, Голда! Я познайомився з твоєю матір'ю.

Жах. Сумніваюсь. В Толіка ніколи не було дружини. Вона йому не потрібна. Жив недовго з однією дояркою. Але як брат з сестрою. Через місяць посварилися і вона пішла від нього.

Мишко. А Голда?

Жах. Яка, в біса, Голда? Моя мати алкоголічка з Шостки. Коли Толік забрав мене з дитячого будинку, вона вже п'ять місяців як угоріла.

Мишко. В нього не було своїх дітей?

Жах. Він тобі не розказував?

Мишко. Нічого не розказував.

Жах. Батька знайшли на Сирці. Що таке Сирець?

Мишко. Сирець це Бабин Яр.

Жах. На вигляд років п'ять йому було. Говорити не міг – забув всі слова. Тільки повторював: бікіцер, бікіцер... Швидше, швидше... Може виліз, може десь заховався – сам не пам'ятає, або не каже. Його знайшов якийсь Толік, п'яничка місцевий. Відвів до старої жінки, вона його сховала, потім кілька разів приходив, навіть м'ячик гумовий приніс. Більше не приходив... Як та жінка померла, батька у дитинець відправили. Вже після війни. Далі зрозуміло... Своїх дітей він мати не міг. Щось зламалося. Добре, хоч, потроху розговорився.

Мишко. А Боярка?

Жах. Коли я в перший клас мала іти, в мене туберкульоз відкрився, мені молоко потрібне було. Купив півхати, корову...

Мишко. Я нічого про це не знав.

Жах. Він нікому не розкажує. І сердиться, коли я розповідаю.

Мишко. А мені можна?

Жах. За три тижні ДВРЗ.

Мишко. У 86-му ДВРЗ це вже не обов'язково Афганістан.

Жах. Сирець у сорок першому це теж не обов'язково Бабин Яр. Але ж ти здогадався.

Мишко. Що за настрій?

Жах. Вибач, вибач. *(Валентина на мить закриває долонями обличчя. Відкриває вже не сумне, а веселе).* Зачини двері.

Мишко. Що?

Жах. Двері зачини.

Мишко вагається.

Жах. Бікіцер!!

Мишко кидається до дверей. Закриває двері на гачок.

Мишко. Вона зараз повернеться.

Жах. То й що?

Мишко. Буде стукати.

Жах. Хай стукає. Хоч головою. Іди до мене.

2019

Боярка. Станція. Толік підійшов до військового, що чекає на свою електричку. Важко рухається. Недобачає. В руках – пакет із емблемою бюджетного супермаркету.

Толік. Ви, часом, не Мишко?

Військовий. Ні, я Сашко.

Толік. Ви на Лесика не схожі.

Військовий. Я точно не Лесик.

Толік. Я не в тому сенсі, що ви не його син.

Військовий. Сподіваюсь, що не його.

Толік. В Ізраїлі я, до речі, побував. Мені донька переліт оплатила. А там вже я на свої гульбанув.

Військовий. Кажуть, дорога країна.

Толік (*із сильним почуттям*). Дуже. Я спершу по знайомих жив. Звісно, вони мене пригощають. Але ж мені теж хочеться. А горілочка там ой-йой. Дивлюсь, сто доларів немає... Завтра – ще сто доларів немає... Я вже замислився: не, Толік, тебе тут надовго не вистачить. Хочете молочка?

Військовий. Ні, дякую.

Толік. Так я там прилаштувався в одного стоматолога за теплицями доглядати. Спати є де, їсти є. Навіть він мені щось таке платив.

Військовий. Пощастило.

Толік. Ми з ним домовились, що в мене у вівторок вихідний буде. Я таким чином весь Ізраїль об'їздив.

СПРАВДІ ЄРУСАЛИМ

Толік дістався до омріяної мети. Ноги не тримають. Сів – дивиться. Поруч сидить літній чоловік у традиційному вбранні.

Толік. Стіна?

Релігійник. Стіна.

Толік. «Як не дійдемо до Великої Стіни, ми недостатньо любимо Китай».

Релігійник. Це про іншу.

Толік. Про іншу, так... Мао Цзедун написав. Комуняк не люблю, але віршик хороший.

Релігійник. Звідки ви?

Толік. Боярка. Чули?

Релігійник. Хто ж про Боярку не чув? Знаменита вузкоколіяка...

Толік. Та ви самі, мабуть, з Києва...

Релігійник. Аякже.

Толік. З самого?

Релегійник. Аякже.

Толік. Ви мені одного уявного рабина нагадали.

Релегійник. Це добре, чи погано?

Толік. Ви мій ровесник?

Релегійник. Це ви до чого?

Толік. Скажіть що-небудь по-київськи...

Релегійник. ЦеГе.

Толік. Центральний гастроном. А ще?

Релегійник. Довбичка. Знаєте довбичку?

Толік. Так, так... Є таке. Ще...

Релегійник. Мамо...

Толік. Це небезпечне слово, я його не люблю.

Релегійник. Ми йшли через весь Київ... Я хотів пити, мати знала будинок, де у дворі є колонка, ми звернули на бічну вулицю. Я трошки попив... Потім вона теж пила, а я тиснув на важіль. Мені хотілося швидше повернутись до людей, бо я знав що натовп це завжди щось цікаве... Потім до нас підійшла незнайома жінка. Вона щось сказала матері, я зрозумів, що говорять про мене. Жінка взяла мене за руку... Мати сказала, що я мушу піти з цією жінкою і... більше я її не бачив.

Релегійник не може говорити, витирає сльози.

Толік. Навіть не сказала, що повернеться?.

Релегійник. Не сказала, так.

Толік. Забула просто. Хвилювалась. Так буває.

Релегійник. Так буває, так... *(Витер сльози.)* А що ви мені розкажете?

Толік. Нічого... Не сьогодні.

Релегійник. Не сьогодні?

Толік. Не сьогодні.

2019. ПРОДОВЖЕННЯ

Військовий. Біля Стіни були?

Толік. Був. І біля Гроба Господнього. І на Голгофі. Ви знали, що це в одному храмі? Я от не знав.

Військовий. А якщо порівнювати Стіну...

Толік. Це різні речі, не можна порівнювати. Тобто, можна... Але як жовте і мокре.

Військовий. Моя електричка.

Толік. Візьміть молочко.

Військовий. Дякую, не треба.

Толік. Візьміть. *(Майже насильно віддає пластикову магазинну пляшку молока військовому.)* Воно чисте.

МАТИ І ДИТИНА

Толік зайшов до хати.

Толік. Валю! Валю! *(З усім можливим тихим трагізмом.)* Валентино!

З кухні виходить Валентина. Вона постаршала на тридцять три роки. Красива.

Жах *(з-за спини).* Чого ти кричиш?

Толік. Я не зустрів Мишка. Там був схожий, але то був не він.

Жах. Ти його і не міг зустріти. Він тільки на двадцятку двадцять встигає. Ти молоко купив?

Толік *(похапцем).* Ні.

Жах. Я ж просила.

Толік. Я вже стільки молока в житті бачив, що я навіть чути про нього не можу.

Жах. Треба ж не тільки про себе думати. Хтось іще є в хаті. Чи ти досі не помітив?

Толік. Є, звісно.

Жах. Хто?

Толік. Ти.

Жах. Отож.

Валентина іде поратись на кухні. Толік бере з підвіконня книгу, загорнуту у жовту від часу газету.

Толік. Валю!

Жах. Що ще?

Толік. Давай відкриємо?

Жах. Відкривай. Ми вже сорок разів з тобою відкривали.

Толік. А потім заклеювали.

Жах. А потім заклеювали. Бо це в тебе пунктік.

Толік. Просто ми з Мишком домовились, що разом відкриємо.

Жах. Ти зараз про якого Мишка говориш?

Толік. Валентино, не заводься. Я не в маразмі.

Жах. Ти з моїм Мишком ні про що таке не домовлявся.

Толік. Я ж не кажу, що я з нашим Мишком домовлявся. Я з тим домовлявся, з батьком нашого Мишка.

Жах. А батько нашого Мишка... Ну...

Толік (*невпевнено*). Не повернувся?

Жах. Чого так не сміливо? Правильно. Не повернувся. Тобто, повернувся. Але вже неживим. Наступного разу сміливо кажи: не повернувся з дурної, несправедливої, ганебної імперіалістичної афганської війни...

Толік. Але ж ми домовлялися...

Жах. Толік!!!!

Толік. Все. Все. Зрозумів.

Зриває газету, шматує. Валентина обіймає і цілує батька.

Толік. Ти йому тоді карбованець передала?

Жах. Передала. Пива купили.

Толік. Це правильно.

Валентина іде на кухню. Толік бере у руки книжку. Відкриває.

Толік (*читає*). Шолом-Алейхем. Тев'є Молочар.

МОНОЛОГ

Сестра. Мій брат чекав на брата, тому виховував мене у військовому дусі: шикуйсь, праворуч, ліворуч. Ми довільно переклали на українську відому ірландську пісню, годинами марширували під нею коридором. Не буду співати, продекламую:

Довго йти до Бесарабки
 Дуже довго йти
 Та нема у цілім світі кращої мети.
 Там бува одне дівчисько
 Жах, а не дівча
 В неї сумочка звисає
 З лівого плеча.
 І така вона безвинна
 У своїй красі
 Сльози душать як сідає
 З гостем у таксі.
 Та не так вона люб'язна
 До простих киян:
 На студента поглядає
 Як на той бур'ян.
 Якось йшов я напідпитку
 А вона: «привіт!»,
 І змінився тої миті
 Мій маленький світ.
 І з тих пір нема у мене
 Іншої мети,
 Ніж іти на Бесарабку,
 Звідусіль іти.

Звучить пісня «It's a Long Way to Tipperary».

Сестра. Брат розказував, як ще зовсім маленьким вдивлявся в людей. Зазирає у їхні обличчя, наче в чужі вікна. Намагався зрозуміти: вони щось відчувають у цю мить? Саме у цю мить, яка ніколи не повториться. Думають про себе, про хлопчика, який дивиться на них? Відчувають себе живими? Замислюються над загадками? Мріють про неможливе? Мишко! Де б ти там зараз не був. Тепер я знаю. Правильна відповідь – ні!

Завіса

20.10.19

kurochkinmaksym@gmail.com